

ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣದರ್ಶನದಲ್ಲಿ "ದಶಾನನ ಸ್ವಪ್ನಸಿದ್ಧಿ":
ಒಂದು ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ
ಡಾ.ಸೋಮಶೇಖರ¹

ಪೀಠಿಕೆ

ಕನಸು ಅರ್ಥಸಹಿತವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತಳೆದಾಗ ಹಾಗೂ ಇದನ್ನು ಕನಸುಗಾರನ ಮಾನಸಿಕ ಅನುಭವಗಳ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ತೂರಿಸಬಹುದು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಾಗ ನಾವು ಈ ಕನಸು ಇಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವೇನು ಎಂದು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕೇಳಬಹುದು ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ್ದು ಏನೆಂದರೆ 'ಕನಸೂ ಕೂಡ ಬಯಕೆಯೊಂದರ ನೆರವೇರುವಿಕೆ'!

ಕನಸುಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತುಲನೆ ಮಾಡುವ ಅಗತ್ಯವಾದ ಗುಣಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ನಂತರ ಮಾತ್ರ ಕನಸುಗಳ ಮನಶಾಸ್ತ್ರದ ಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ನಾವು ಕನಸು ಕಾಣುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವ ಮಾನಸಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೊಳಗೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಷ್ಟೂ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದಾರಿಯೂ ಕತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕನಸುಗಳನ್ನು ಮಾನಸಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಎಂದು ವಿವರಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ವಿವರಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅದರ ಮೂಲವನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಗೊತ್ತಿರುವಂಥಹ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ವಿವರಣೆಯ ತಳಹದಿಯೊಂದು ನಾವು ತೀರ್ಮಾನಿಸಬಹುದಾದ ಕನಸುಗಳ ಮಾನಸಿಕ ವಿವರಣೆ/ಪರಿಶೀಲನೆ ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಮಾನಸಿಕ ಜ್ಞಾನವು ಲಭ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿರೋಧದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಮನಸ್ಸಿನ ರಚನೆ ಹಾಗೂ ಅದರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಬಲಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವ ಹಲವಾರು ತಾಜಾ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಬಾಧ್ಯರಾಗಿರುತ್ತೇವೆ. "ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕನಸಿಗೂ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಅದು ಸುಪ್ತವಾಗಿಯಾದರೂ ಇರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಇದು ಆಲೋಚನೆಯ ಇತರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಪಡೆಯುತ್ತದೆ."² ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನಾವು ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮೊದಲಿನ ತಾರ್ಕಿಕ ಸಂಪರ್ಕಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೊರಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳ ಮೌಲ್ಯವು ಅನಿಶ್ಚಿತತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಯಾವುದೇ ಸುಳ್ಳು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ರಚಿಸದಿದ್ದರೂ ಹಾಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ತಾರ್ಕಿಕ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ನಮ್ಮ ಪೀಠಿಕೆಗಳ ಸಂಭವನೀಯ ಅಪೂರ್ಣತೆಯು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ತಿ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರಗಳನ್ನು ಬುಡಮೇಲು ಮಾಡಿಬಿಡುವ ಅಪಾಯವಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಕನಸುಗಳ ಇಲ್ಲವೇ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಮಾನಸಿಕ

1 ಕನ್ನಡ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಅಧ್ಯಾಪಕ, ಡೆಮಾನ್‌ಸ್ಟ್ರೇಷನ್ ಸ್ಕೂಲ್, ರೀಜನಲ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಎಜುಕೇಷನ್, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು-06.

ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಅತಿಯಾದ ಪರಿಶ್ರಮದ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದಲೂ ಒಂದು ಮಾನಸಿಕ ವಸ್ತುವಿನ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನಗಳ ಹಾಗೂ ರಚನೆಯ ಕುರಿತು ಯಾವುದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸಬೇಕಾದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಇಂಥಹ ಸಮಗ್ರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಸರಣಿಯಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಎಲ್ಲಾ ತೊಡಕುಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಕನಸು ಕಾಣುವಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಿಂದ ಮಾನಸಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೆಡೆಗೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ಗೂಢ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಇತರೆ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತವೆ.

ಇಲ್ಲಿ ದಶಾನನನಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕನಸುಗಳು ಅವುಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಆ ಕನಸುಗಳಿಂದ ರಾವಣನ ಮನದಾಸೆಗಳು ಹೇಗೆ ಈಡೇರಿದವು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಸೀತೆಯನ್ನು ಕದ್ದು ತಂದ ರಾವಣನು ಅವಳನ್ನು ತನ್ನಾಸೆಯಂತೆ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ, ರಾಮ ಕಪಿಸೇನೆಯೊಂದಿಗೆ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಎದುರಾಳಿಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಗೆ ರಾವಣನೇ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ ತನ್ನ ಅಭಿಷ್ಟ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ರಾವಣ ತನ್ನಿಷ್ಟ ದೇವತೆ ಕಾಳಿಕಾ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಯ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದನು, ಕಾಳಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ತಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಕೋಪಗೊಂಡ ರಾವಣ ಖಡ್ಗವನ್ನು ತೆಗೆದು ನಿನಗರ್ಪಿಸಿದ ಹಣ್ಣು ಹೂಗಳು ಸಾಲದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ತಲೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಮುಂದಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಶಿವಮಂದಿರ ಮತ್ತು ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿಯೂ ಕಂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ದರ್ಶನವನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ ರಾವಣ ಸ್ವಪ್ನ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಮರೆಯುತ್ತಾನೆ, ನಂತರ ಈ ಕನಸುಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ.

"ಯಾರಲ್ಲಿ? ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿಯೇ? ಈ ಪಾಳು ಗುಡಿಯ ಗೂಬೆ ಗತ್ತಲಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳೇ ಏಕಿದ್ದೀಯೆ? ಪ್ರಿಯೆ, ಕೋಪಿಸಬೇಡ. ನೀನೇನು ಪಿಶಾಚಿಯೇ? ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಿಯೆಯೆಂದು ನಾನು ಕರೆಯುವುದು ನಿನಗೆ ಆಗದೆ? ನನಗೇನು ಭ್ರಾಂತಿ? ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ನಿನ್ನನ್ನೂ ಆ ಸ್ವಪ್ನ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಚಿತೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿಸಿದಂತೆ ಕನಸಾಯಿತು. ಈ ಸೀಮೆ ಯಾವುದು? ಲಂಕೆಯೇ? ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ! ಕನಕಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಳುಗುಡಿಯ ಮಸಣಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿದೆಯೆ? ಅದೇಕೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೀಯೆ? ಮೂಗಿಯೆ? ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಮುನಿಸೆ?" "ನನ್ನ ಗುರುತು ನಿನಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ನಾನೆ ಲಂಕಾಲಕ್ಷ್ಮಿ: ಈ ಪಾಳೆ ಆ ಲಂಕೆ!" ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಬೇಡ, ನನ್ನ ಲಂಕೆ ಕನಕಮಯ; ನನ್ನ ಲಂಕಾಲಕ್ಷ್ಮಿ ತ್ರೈಭುವನಲಕ್ಷ್ಮಿ!" ಅಹುದು; ಸುಕೃತಿಗಳಿಗೆ ನಾನು ಲಕ್ಷ್ಮಿ. ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ನಾನು ಅಲಕ್ಷ್ಮಿ. ನಿನ್ನ ಅಂದಿನ ಲಂಕೆ, ಅಂದಿನ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಈಗಿಲ್ಲ! ಅವೆಲ್ಲ ಕಳೆದ ಕನಸು! ಇಗೋ ಆ ನಿನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡು: ಮುರಿದ ಕಿರೀಟ, ಹರಿದ ಕೊಳೆಯುಡುಗೆ, ಬಳೆಯೊಡೆದ ಬೋಳುಗೈ, ಎಣ್ಣೆಯಿಲ್ಲದ ಹೊದರುದಲೆ. ಗಾಯಗೊಂಡು ರಕ್ತ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ದೇಹ. ನನ್ನ ಗೋಳನ್ನು ಕೇಳುವವರಾರು?"

ಕಂಗೆಟ್ಟ ಲಂಕೆಗೆ ರಿಕ್ತಹಸ್ತದಿಂದ ಮುಖವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅನಾಥೆಯಂತೆ ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ರಾವಣನ ಬಿಂಕ ಜಾರಿತು. "ನಿನ್ನ ಪಾಡನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಾನು ಬದುಕಿದ್ದೂ ಸತ್ತಂತೆಯೇ ಸರಿ! ತಾಯಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಈ ಗತಿಗೆ ತಂದವರು ಯಾರು? ಹೇಳು. ದೇವತೆಗಳೇ ನಿನಗೆ ಆಳು, ಅಮರಾವತಿಯೆ ತೊತ್ತು; ನಿನಗೇಕೆ ಈ ಪಾಡು?" "ನನ್ನ ಈ ಗೋಳಿಗೆ ನೀನೆ ಕಾರಣ! ಅಯ್ಯೋ, ಕಪಿ

ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಬಲಿಯಾದರು. ನನಗೂ ಈ ಗತಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು." "ಓಹೋ, ಮರೆತಿದ್ದೆ. ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಮರೆತು ಬೇರೆ ಏನೇನೋ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಾಳಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾಮನನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ವರವನ್ನು ಕರುಣಿಸುವಂತೆ ಶಿವಾಣಿಯನ್ನು ಬೇಡಲು ಬಂದೆ. ಲಂಕೆ, ಹೆದರಬೇಡ. ನಾಳೆಯ ನೀನು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾಗುತ್ತೀಯೆ!" "ನಿನ್ನ ಮಾತು ನಿಜ!" "ಮತ್ತೇಕೆ ಕಣ್ಣೀರು?" "ನಿನಗೇನೋ ಸಿದ್ಧಿ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ ನಿಜ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಮಂದಿ ಮಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಬರಿದಾದ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಲೆ? ನಾನು ಮಸಣಕ್ಕೆ ರಾಣಿಯಾಗಲೆ? ಛಲವನ್ನುಳಿದು ಕೊಲೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸು." "ಹಾಗಾದರೆ ನಿನ್ನಿಷ್ಟವೇನು?" "ನನ್ನಿಷ್ಟವೆ? ನಿನ್ನ ಹೃದಯ ಹುಡುಕಿ ನೋಡು ಕಾಣುತ್ತದೆ." "ರಾಮನನ್ನು ಗೆದ್ದು ಅವನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಷ್ಟವಾಗಿ ಕೊಡಲೆ?" "ನಿನ್ನ ಅಹಂಕಾರಕ್ಕೆ ಲಂಕೆಯ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಆಹುತಿ ಕೊಡುವೆಯೆ? ಈಗಾಗಲೇ ಆದ ಬಲಿ ಸಾಲದೆ? ತಾಯಿಯ ಸಂಕಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಈ ಹೇಡಿತನ ಏಕೆ? ನಿನ್ನ ಬಿಂಕಕ್ಕೆ ವಿಧವೆಯರ, ಪುತ್ರಹೀನರ, ಅನಾಥರ ಸಂಖ್ಯೆ ಬೆಳೆಯಬೇಕೆ?" "ಎಲೆ ಲಂಕೆ, ಬಯ್ಯಬೇಡ, ನಾಳಿನ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನ ಕಂದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೂ ಸಾಯನು. ಇದೋ, ಭಾಷೆಯನ್ನಿತ್ತೆ, ಇನ್ನು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಳೊಡು. ಔದಾರ್ಯಮೂರ್ತಿಯಾದ ಜಗದಂಬೆಯ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ."

"ನಾನೆ ಶಿವೆ! ಗುರುತಿಸಲಾರೆಯೆ?" "ಹೇಗೆ?" "ಕಣ್ಣೆಂತೂ ಅಂತೆಯೆ ಕಾಣ್ತೆ". ರಾವಣ ಬೆರಗಾಗಿ ನೋಡಿದನು. ಜ್ಯೋತಿಯೆ ಮೂರ್ತಿವೆತ್ತಂತೆ ಅಂಬಿಕೆಯ ಶ್ರೀಮೂರ್ತಿ ಮುಂದೆ ಮೆರೆಯಿತು. ಪಾಳುಡಿಗೇ ಬದಲಾಗಿ ಹೇಮನೀಹಾರಿಕೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿತು. ಹಿಂದಿನ ಗೂಬೆಗತ್ತಲು ತೊಲಗಿ ಕಾಮನಬಿಲ್ಲಿನ ಕಾಂತಿ ಮಿರುಗಿತು. ರಾವಣ ಭಾವಗದ್ಗದವನಾಗಿ ಮಗುವಿನಂತೆ ಅಳುತ್ತ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. "ಕಂದ, ನಿನ್ನಂಥ ತಪೋನಿಷ್ಠನಿಗೆ ತ್ರಿಲೋಕ ಭಯಂಕರನಿಗೆ ದುಃಖವೆ?" "ಸರ್ವಜ್ಞ, ನನ್ನನ್ನು ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಮೂದಲಿಸಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಲೀಲೆಯನ್ನು ನಾನರಿಯೆನೆ? ಈ ಜಗನ್ನಾಟಕ ನೀನು ಆಡಿಸಿದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛಾಧೀನ! ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛಾಸೂತ್ರ ಈ ಕಡೆ ಎಳೆದರೆ ರಾವಣೋತ್ಕರ್ಷ; ಆ ಕಡೆ ಎಳೆದರೆ ಹಗೆಯ ಉತ್ಕರ್ಷ. ನಾವೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಕೈಯ ಗಾಳಿಪಟಗಳು. ನಿನಗೆ ಸಂತೋಷದ ಕಾರ್ಯ. ನನ್ನ ಈ ದುಃಖಕ್ಕೂ ನೀನೇ ಕಾರಣ. ಈ ದುಃಖ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕಾರಗೊಳಿಸತಕ್ಕ ಸಾಧನೆಯೆಂದೂ ನಾನು ಬಲ್ಲೆ!" "ಅದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರಿಯುವತನಕ ನಿನ್ನ ಕರ್ಮ ತಪ್ಪದು." "ಅದಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯೆನು, ಅದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡು." "ಭಕ್ತನ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡದಿರಲಾದೀತೆ?" "ದಾಶರಥಿ ನನಗೆ ಸೋಲುವಂತೆ ಕರುಣಿಸು." "ತಥಾಸ್ತು". "ಸೀತೆ ನನಗೆ ವಶವಾಗಲಿ." "ತಥಾಸ್ತು!" "ದಿಟವಾಗಿಯೂ ನೀನೆನ್ನ ತಾಯಿ ಕರುಣಾನಿಧಿ! ರಾಮನ ಸೋಲಿಗಿಂತ ಸೀತೆಯ ಸೋಲೆ ಸೋಜಿಗ", "ಕಂದನಿಗೆ ತಾಯಿ ಸೋಲುವುದೊಂದು ಸೋಜಿಗವೆ?" "ಅದೇನು, ಮತ್ತೆ ವಕ್ರೋಕ್ತಿ?" "ಇದರಲ್ಲಿ ವಕ್ರವೇನಿದೆ? ನಿನ್ನ ಹೃದಯದ ಬಯಕೆಯನ್ನು ನಾನಾಡಿದೆ, ಅಷ್ಟೆ!" "ಸೀತೆ ಸೋಲುವಳೆ? ರಾಮನನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವೆನೆ? ಇದು ದಿಟವೆ?" "ದಿಟ, ಸೀತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಎದೆಗೊತ್ತಿಕೊಂಡು ಚುಂಬಿಸುತ್ತಾಳೆ. ರಣದಲ್ಲಿ ರಾಮನನ್ನು ನೀನು ಸೋಲಿಸುತ್ತೀಯೆ. ಅದೆಲ್ಲ ಮರುಹುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ!"

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಆ ನೋಟ ಮರೆಯಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ದೇವಾಲಯವೊಂದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ದೇವಿ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಭೀಮಾಕಾರದ ಕುದುರೆ ಕಂಡಿತು. ಅದು ತನ್ನ ಹಿಂಗಾಲುಗಳನ್ನೂರಿ

ಮುಂಗಾಲುಗಳನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ನರ್ತಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಮಿರಪುಟ ಧ್ವನಿಗೆ ಹೇಷಾರವಕ್ಕೆ ದಶಗ್ರೀವನ ಪ್ರಾಣ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ರಾವಣ ಓಡಿಹೋಗಿ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ಹೊಳೆ ದಡದ ದೋಣಿಯನ್ನೇರಿದನು. ನಭದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದೊಂದು ಮುಷ್ಟಿಯ ಖಡ್ಗಾಘಾತಕ್ಕೆ ಕುದುರೆಯ ಮುಂಡ, ರುಂಡದಿಂದ ಬೇರ್ಪಟ್ಟು, ಕುಣಿ-ಕುಣಿದು, ರಾವಣನ ಕಡೆಗೆ ಚಿಮ್ಮಿತು. ದೋಣಿ ಬಿರುಬಿರನೆ ಸಾಗಿತು. ಹಿಂದೆಯೇ ಆ ಮುಂಡ ಹೊಳೆಗೆ ಧುಮುಕಿತು. ನೀರೆಲ್ಲ ರಕ್ತಮಯವಾಯಿತು. ಅಲೆಯೆದ್ದು ದೋಣಿ ಮಗುಚಿತು. ರಾವಣ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಮುಳುಮುಳುಗಿ ಮೇಲೆದ್ದನು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಕುಂಭಕರ್ಣನನ್ನು ಕಂಡು ಕೂಗಿಕೊಂಡನು. ಇಬ್ಬರೂ ಹೊಳೆಯೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ, ಶಿಶುರೂಪವನ್ನು ತಳೆದು ದಡವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲೊಂದು ಆಶ್ರಮವಿತ್ತು. ಅದರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿ ಲಭಿಸಿತು. ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ವಾಸನೆಯನ್ನು ಮರೆತರು. ಅದನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. ಆತ್ಮ ನಿಸ್ಪೃಹಿಯ ವೈತರಣಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿತು. ಶಿಶುರೂಪದ ತಮ್ಮ ಅಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ರಾವಣನೂ ಆಗ ತಾನೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಸಿನಂತೆ ಅಳತೊಡಗಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಸೀತೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಆ ಅವಳಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಮುದ್ದಾಡಿ, ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮೊಲೆಯೂಡಿದಳು."³

ಜಾಗ್ರಜ್ಜೀವನದ ಬಯಕೆಗಳೂ ನಿರ್ದಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕನಸಿನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜರುಗಿ ಕೈಗೊಡುತ್ತವೆ. "ಕನಸುಗಳಿಂದ ಆವೃತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಜಾಗೃತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅರಿವಿರದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ನೆನಪುಗಳು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು⁴ ಎಂದು ಫ್ರಾಯ್ಡರವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಕೆಲವು ಹಿಂದಾದುದನ್ನು ಕೆಲವು ಮುಂದಾಗುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಹುದು.

ಕನಸು ಒಂದು ಅನುಭವ, ಸ್ವರ್ಪ, ರುಚಿ, ವಾಸನೆ, ಭಾವನೆಗಳ ಸಂಗಮ. ಇಡೀ ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. "ಜಾಗೃತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ಎಂದು ನೆನಪಿಡುತ್ತೇವೆಯೋ ಹಾಗೇ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ."⁵ ದೇಹದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಗಾಂಗ ಕನಸಿನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತದೆ. (ಭಯದ ಕನಸು ಬಿದ್ದಾಗ ನಾವು ಬೆವರುತ್ತೇವೆ, ಹೃದಯ ವೇಗವಾಗಿ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ದುಃಖದ ಕನಸು ಬಿದ್ದಾಗ ನಾವು ಅಳುತ್ತೇವೆ).

"ಕನಸುಗಳು ನಮ್ಮ ಜಾಗೃತ ಸ್ಥಿತಿಯ ನೆನಪಿನ ವಿವಿಧ ಆದರ್ಶಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಯ್ಕೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತವೆ, ಆದರೆ ಅವು ಯಾವುದು ತೀರ ಅಗತ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ಎಂದು ಗುರುತಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ."⁶ ಕನಸುಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅನುಭವದ ಬಯಕೆಯ ಭಂಡಾರ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಫ್ರಾಯ್ಡ್. ಆದರೆ ಸಿ.ಜೆ.ಯಾಂಗ್‌ರವರ ಪ್ರಕಾರ "ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅನುಭವ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಇಡೀ ಕುಟುಂಬದ, ಸಮುದಾಯದ, ಜನಾಂಗದ ಅನುಭವ, ಆಸೆ-ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಕನಸುಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಅಥವಾ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು "ಮನಸ್ಸಿನ ಸಮತೋಲನ ಕಾಪಾಡಲು ಕನಸುಗಳು ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ."⁷ ಬಿದ್ದ ಕನಸುಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಿಂದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು ಎಂದು 'ಮನೋವಿಶ್ಲೇಷಣ ವಿಧಾನ' ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಕನಸು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇನ್ನೊಂದು ಸಮಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವಾಸ್ತವಿಕ ಜೀವನದ ಅನುಭವವಾಗಿದೆ. ನಾವು ನಮ್ಮ ಆತ್ಮದ ವಾಸ್ತವ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಜೀವನದ ಬಹುದೂರದ ದೃಶ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಅನುಭವ

ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕನಸುಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ವಾಸ್ತವವಾದ ಜಾಗೃತಾವಸ್ಥೆಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸವಾಲುಗಳು ಮತ್ತು ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ತಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ.

ಕನಸು ಶರೀರ, ಮನಸ್ಸು, ಆತ್ಮವನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ನಮ್ಮ ಸ್ವಪರಿಶೋಧನೆಗೆ ಒಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಮತ್ತು ನಮ್ಮೊಳಗೆ ಒಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. "ದೇಹದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಗಾಂಗ ಕನಸಿನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತದೆ."⁸ ಅಂದರೆ ಕನಸುಗಳು ನಮ್ಮ ಅಂತರಾತ್ಮದ ಸೂಚಕ ಭಾವಗಳು ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಕನಸುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಇದು ನಮ್ಮ ಜಾಗೃತ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ವಿವೇಕ/ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಕನಸುಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ಫುಟವಾಗಿದ್ದು ಅಥವಾ ತೀವ್ರವಾದ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ಕನಸುಗಳು ನಮ್ಮ ಜಾಗೃತ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಾವು ನಮ್ಮ ಸುಪ್ರಚೇತನದಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುತ್ತೇವೆ. ಇದನ್ನೇ ನಮ್ಮ ಕನಸುಗಳು ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತವೆ. ಅಂಥ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದ ನಾವು ನೇರವಾಗಿ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಕನಸುಗಳನ್ನು ಬಹಿರಂಗಗೊಳಿಸುವ ಸರಳ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ವಿವೇಕ ಸೃಜಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತವಾಗಿದ್ದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ಪ್ರಚಂಡವಾದ ಬಿಡುಗಡೆಯೂ ಹೌದು. ನಾವು ಈಗ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಇರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವು ಕೆಲವು ವಾಸ್ತವಿಕವಾದ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಮನಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯ ನಡುರಾತ್ರಿ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಚಿತ್ತಪಶ್ಚಕ್ತಿಯ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ಮೂಲಬಲದ ಬಹುಭಾಗ ನಿರ್ನಾಮವಾಯಿತು. ದುರ್ಗಿಯನ್ನು ತಣಿಸಿ ಶತ್ರುನಾಶಕ ವರಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ತೊಟ್ಟು ರಾವಣ ಶರ್ವಮಂದಿರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಪೂಜಾನಿರತನಾದನು. ಶಿವನದೆಯ ವೇದಿಕೆಯನ್ನೇರಿ, ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತವನ್ನು ಕಾರಿ, ರುಂಡಮಾಲೆಯ ಕಂಠಾಭರಣದಿಂದ, ನರಕರಗಳಿಂದ ವಿರಚಿತವಾದ ಕಟಿಯ ಅಲಂಕಾರದಿಂದ ಭೀಕರಾಯುಧ ಪಾಣಿ, ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತ ವೇಣಿ, ಜಗನ್ನಾತೆ, ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ, ಪ್ರಲಯ ಶೀಲೆ, ಕಾಳಿ ಕರಾಳಿ ನಾಟ್ಯಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ರಾವಣ ತನ್ನಿಷ್ಟ ದೇವತೆ ಕಾಳಿಕಾ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನೇ ನಟ್ಟುನೋಡುತ್ತ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಯ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದನು. ದಶಶಿರನ ದೃಷ್ಟಿ ಗ್ರಹ ಬಾಡಿದಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಉತ್ತರ ಭೀತಿಯಿಂದ ನಿಂತಿತ್ತು. ಆ ದೈತ್ಯ ಭಕ್ತನ ಭೀಷ್ಮ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಇನ್ನೇನು ಜಗದಂಬೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಬೇಕು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ 'ತಾಳು, ತಾಳು ತಾಯಿ, ನೀನೀಗ ಇವನಿಗೆ ಮೈದೋರಿದರೆ ಧರ್ಮ ನಾಶನಾರ್ಥವಾಗಿ ವರಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ' ಎಂದು ಗಗನದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಒರಲಿದರು. ದೇವಿಯ ಮನಸ್ಸು ಇಬ್ಬಗೆಯಾಗಿ ತುಸು ತಡೆದು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂತೈಸಿದಳು. ತಡವಾದುದೇ ಕೋಪ ಕಾರಣವಾಗಲು ರಾವಣ ಖಿಡ್ಗವನ್ನು ತುಡುಕಿ 'ಏಕೆ ತಡ, ತಾಯಿ? ಭಕ್ತನ ಪರೀಕ್ಷೆ ಸಾಲದೆ? ಹೂ ಹಣ್ಣುಗಳ ಬಲಿ ಎಟಕದಿದ್ದರೆ ಹತ್ತರತನಕ ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದು ಮೂಡುವ ತಲೆಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಸ್ವೀಕರಿಸು ಎಂದನು. ಶಿವಮಂದಿರದೊಡನೆ ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿಯೂ ಕಂಪಿಸಿತು. ಆ ದರ್ಶನವನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ ರಾವಣ ಸ್ವಪ್ನ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಮರೆತು ಕನಸನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ.

ರಾವಣ ಒಬ್ಬ ಭಕ್ತ, ಅಷ್ಟೊಂದು ಕ್ರೂರವಾದ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದವನು, ಮಾತುಗಳು ಒರಟಾದರೂ ಮೃದು ಮನಸ್ಸಿನವನು ಎಂದು ತ್ರಿಜಟೆ ರಾವಣ ಕಾಮುಕನಾದರೂ ತನಗೆ ಸೋಲದವರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸು, ಕಠಿಣನಾದರೂ ಅಸಂಸ್ಕೃತನಲ್ಲ, ಹೆಂಗಸಿನ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಿ ಕೂಡುವ ಹೇಡಿಯಲ್ಲ, ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪುರುಷಶಾಲಿ ಅಹುದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಸೀತೆಯನ್ನೇನೋ ಕದ್ದು ಹೊತ್ತು ತಂದ ನಿಜ, ಮೋಹಿಸಿದ್ದೂ ಅವಳೊಡನೆ ಕೂಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದ್ದೂ ನಿಜ, ನನ್ನನ್ನು ವರಿಸದವರು ಮೂಜಗದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಯೇ? ಎಂದು ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಮೆರೆದಿದ್ದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಸೀತೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲಾಗದೇ ದಿನೇ ದಿನೇ ತಾನೇ ಸೋಲುವಂತ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ತನ್ನ ತಂಗಿಯಾದ ಚಂದ್ರನಖಿಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸೀತೆಯ ಸೌಮ್ಯ ಸ್ವಭಾವವು ರಾಕ್ಷಸಿಯಾದ ಶೂರ್ಪನಖಿಯನ್ನು ಚಂದ್ರನಖಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಅವಳು ತನ್ನ ಅಂದಿನ ಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಮರಗುತ್ತಾಳೆ, ಅಣ್ಣನ ಬಳಿ ಬಂದು ಸೀತೆಯನ್ನು ದಾಶರಥಿಗೊಪ್ಪಿಸುವ ತನ್ನ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ, ಅಣ್ಣನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದುದನ್ನು ತಡೆದು 'ಈಗ ನಿನ್ನಂತರಾತ್ಮವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಹೇಳು ಸೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಕಾಮರುಚಿ ಇನ್ನೂ ಉಳಿದಿದೆಯೇ? ಆ ಪಂಚವಟಿ ಸೀತೆಯಂತೆ ಈ ಅಶೋಕವನವಾಸಿ ತಪಸ್ವಿನಿ ನಿರಶನವ್ರತೆ, ಮಲಿನವಸನೆ ಸೀತೆ ನಿನ್ನ ಮೋಹವನ್ನು ಕೆರಳಿಸುತ್ತಾಳೆಯೇ? ಎಂದಾಗ ರಾವಣನು 'ನೀನು ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲವೂ ನಿಜ ಸೀತೆಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕಾಮರುಚಿಯಿಲ್ಲ, ಇಂದಿನ ಸೀತೆ ಅಂದಿನ ಸೀತೆಯಾಗಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅವಳಿಗಿಂತ ಇವಳಲ್ಲಿ ಗಾಢ ಮೋಹ ಹುಟ್ಟಿದೆ, ಅವಳನ್ನು ತೊರೆದೆ, ಇವಳನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡೆನು, ಚಂದ್ರನಖಿ ಹಿಂದಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು, 'ಮಾರೀಚನನ್ನು ಕಂಡು ಕನಕಮೃಗ ರೂಪದಿಂದ ಸೀತೆಯನ್ನು ವಂಚಿಸೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಅವನು ಹದಿಬದೆಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದನು, ಚಂದ್ರನಖಿ ಈಗ ನಾನು ಧನ್ಯನಾಗುವ ಹೊತ್ತು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಪುಣ್ಯ ಯೋಗವಿದ್ದರೆ, ಬದುಕಿದ್ದರೆ ನೀನೂ ಆ ದಿವ್ಯದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ, ಒಳಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಆ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವಂತೆ ರಾವಣ ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನೆಟ್ಟಾಗ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಮುಗುಳುನಗೆ ಮಿಂಚಿತು. ಮತ್ತೆ ತಂಗಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅದೆಂಥ ದಿವ್ಯದೃಶ್ಯ ಇಲ್ಲಿಯತನಕ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ ಕಂಡರಿಯದಂತೆ ಯುದ್ಧವನ್ನೆಸಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಗೆದ್ದು ಸೆರೆಯಿಡಿದು ತಂದು ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಗರ್ವವನ್ನು ಮುರಿದ ಮೈಥಿಲಿಗೆ ಕಪ್ಪವೊಪ್ಪಿಸುವ ದಿವ್ಯದೃಶ್ಯವದು. ಅಣ್ಣನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಚಂದ್ರನಖಿಯು ಪುಳಕಿತಳಾಗುತ್ತಾಳೆ.

ಇಂಥ ಮನಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಮುನ್ನಿನ ಮನಸು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಖಡ್ಗಾಘಾತದಿಂದ ಹಾಗೂ ಪ್ರಣಯ ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ಕೆರಳಿದ ಚಂದ್ರನಖಿಯ ಮಾತನಲ್ಲಿತ್ತು, ತನ್ನ ಪತ್ನಿ ಮಂಡೋದರಿಗೆ ಆ ಜನಕಜಾತೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ತಂದು ನಿನಗೆ ದಾಸಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಸ್ವಯಂವರದ ಕಥೆ ನಿನಗೆ ನೆನಪಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಮತ್ತೆ ಬಂದು ಹರಕೋದಂಡವನ್ನು ಮುರಿಯುತ್ತೇನೆಂದು ಶಪಥ ಮಾಡಿ, ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರುದ್ರನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡು ವರವನ್ನು ಪಡೆದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಜನಕ ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದ ಎಂಬ ವಾರ್ತೆ ಬಂತು, ನಾವು ರಾಕ್ಷಸರಂತೆ ನಮ್ಮ ಲಲನೆಯರಿಗೆ ಕೋರೆಗಳಿವೆಯಂತೆ, ನಾವು ನರರ ಬಿಸಿ ರಕ್ತ ಕುಡಿಯುತ್ತೇವಂತೆ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಲವಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲವಂತೆ, ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲದ ನಮ್ಮನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ರಾಕ್ಷಸರೆಂದೇ ತಿಳಿದಿದ್ದಾರಂತೆ, "ಸೀತೆಗಾಗಿ ಅರ್ಜಿಸಿದ ತಪಶ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೀತೆಗಾಗಿಯೇ

ವ್ಯಯಿಸುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಪತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಂಡೋದರಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು ಕಂಬನಿ ಮಿಡಿದಳು. ನಂತರ ತಂಗಿಯು ಮೊಳಸಿದಂತೆ ಸೀತೆಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮೆಲಕು ಹಾಕಿ ಚಪ್ಪರಿಸಿದನು. ಸೀತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲೇಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು, ದರೀದ್ರನು ಧನವನ್ನು ಪಡೆದಂತೆ, ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದವನು ಭಕ್ತಭೋಜ್ಯಗಳ ರಾಶಿಯನ್ನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡಂತೆ ರಾವಣನಿಗಾಗಿತ್ತು. ರಾವಣನು ಸೀತೆಯ ಜೊತೆಗಿನ ಸನಿಹವನ್ನು ಬಯಸಿದ್ದನು. ಅದು ಅನುಭವ, ಸ್ಪರ್ಶ, ರುಚಿ, ವಾಸನೆ, ಭಾವನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೃಶ್ಯಗಳ ಸರಮಾಲೆಯ ಕನಸಿನಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಜೀವಂತವಾಗಿ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ, ದೇಹದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಗಾಂಗ ಕನಸಿನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಸಂಧಿಸುತ್ತದೆ. ಚಂದ್ರನಖಿಗೆ ಖಡ್ಗಾಘಾತವಾದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹರಕೋದಂಡವನ್ನು ಎತ್ತಲು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿ ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂಬ ಆಸೆಯು ಫ್ರಾಯ್ಡ್ ಹೇಳುವಂತೆ 'ಬಯಕೆಯ ಭಂಡಾರದಂತೆ ಅನುಭವವು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ಸೀತೆಯು ಅವನ ಸ್ಮೃತಿಪಟಲದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ತಂಗಿ ಚಂದ್ರನಖಿಯು ಹೇಳಿದ ಸೀತೆಯ ಸೌಂದರ್ಯವು ನೇರವಾಗಿ ಅಥವಾ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ರಾವಣನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಕನಸಿನಂತೆ ಅವನ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಜಾಗೃತಾವಸ್ಥೆಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸವಾಲುಗಳು ಮತ್ತು ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡುವ ಕನಸಿನಂತೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಆಸೆ ಮನದಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಿದ್ದರೂ ಕಾರಣವೆಂಬಂತೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿ ಪಡೆದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವಳಿಗಾಗಿಯೇ ವ್ಯಯಿಸುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ನಂತರ ಕನಸನ್ನು ಕಂಡ ರಾವಣನ ಮನಸ್ಸು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕದಡಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮಂಡೋದರಿ, ಪ್ರಿಯೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು ಎಂದು ಗೊಳ್ಳರೆಯುತ್ತಾರೆ, ಮೀಸೆವೊತ್ತ ದೈತ್ಯಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಹಸುಳೆಯಳುವನ್ನು ಕೇಳಿ ಬೆದರಿದ ಅವಳು ಶಿವಮಂದಿರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಗಂಡನ ತಲೆಯನ್ನಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಹಣೆಯ ಬೆವರನ್ನೊರಿಸಿ ಬೀಸಣಿಗೆ ಬೀಸಿ ಉಪಚರಿಸುತ್ತಾ ಹಾಳು ಕನಸಿಗೆ ಹೆದರುವುದೇಕೆ? ಎಂದಳು. ದೇವಿ, ನಾನು ಕಂಡದ್ದು ಕನಸಲ್ಲ, ನನ್ನ ಅಹಂಕಾರವೆಲ್ಲ ನಶಿಸಿ ಮರುಹುಟ್ಟನ್ನೇ ಪಡೆದಂತಾಯಿತು. ಅಲ್ಲೊಂದು ವಿನೋದದ ಸಂಗತಿ ನಡೆಯಿತು, ಕೇಳು, ಯಾವುದೋ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಸತ್ತ ನನ್ನ ತಮ್ಮನೂ ಸೀತೆಯ ತೊಡೆಯನ್ನೇರಿ ರೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ... ಎಂದು ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಂಡೋದರಿ 'ಕನಸಾಯಿತೆ?' ಎಂದಳು. ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ ಕನಸಲ್ಲ ಆ ಅನುಭವ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಹೇಳುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಅದು ಅನಿರ್ವಚನೀಯ. ಆ ಅನುಭವವಾದದ್ದು ನನಗೆ ಇದೇ ಮೊದಲು ಅದು ದಿಟವಾಗಿಯೂ ಕನಸಲ್ಲ! ಸೀತೆಯಲ್ಲಿರುವ ನಿನ್ನ ಸಾತ್ವಿಕ ಭಾವವೇ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮೆಯ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿತಲ್ಲವೆ? ದೇವಿ ಪಾಪಿಯನ್ನು ಕೈಬಿಡದೆ ಪುಣ್ಯವಂತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ದೇವಿ ನೀನೊಬ್ಬಳೇ! ಆ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಕಾಲು ಹಿಡಿದ ಸತಿಯ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೊರಿಸಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನೀನೊಬ್ಬಳೇ! ಮತ್ತೆ ಆ ಸೀತೆ! ಎನ್ನುತ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಆ ಸೀತಾಮೂರ್ತಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ "ನಿನಗಿಂತ ಆ ಸೀತೆ ಮಿಗಿಲು, ಅವಳೆನ್ನ ದೇವತೆ, ಮಾತೆ! ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ತುಂಬಿ ನನ್ನಾತ್ಮವನ್ನುಧರಿಸಿದ ಪುಣ್ಯಮಾತೆ ಅವಳು ಎಂದು ತನ್ನಂತರಂಗವನ್ನು ನುಡಿದನು.

ಆ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಹರ್ಷಗೊಂಡ ಮಂಡೋದರಿ ನಾನಿನ್ನು ಧನ್ಯೆ, ನನ್ನ ಬಾಳು ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು. ಸಾವೇ ಬರಲಿ, ಬದುಕೇ ಇರಲಿ ನನಗಿನ್ನು ವ್ಯಥೆಯಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಹೃದಯ

ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಯಿತಲ್ಲ ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ "ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಗರ್ಪಿಸಿ, ತಪ್ಪೊಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬೇಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಮಂಡೋದರಿ ಹೇಳಿದಾಗ ನಿನಗೆ ಆ ಶ್ರಮ ಬೇಡ, ಆ ಶಿಕ್ಷೆ ನನಗಿರಲಿ, ಅದನ್ನು ಶಿಕ್ಷೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ ಅದು ವೀರದೀಕ್ಷೆ, ದೇವಿ, "ನನ್ನನ್ನು ಗೆದ್ದ ಸೀತೆಗೆ ರಾಮನನ್ನು ಗೆದ್ದು ತಂದು ಕಪ್ಪವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆಂದು" ರಾವಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

1. ಸಿಗ್ಮಂಡ್ ಫ್ರಾಯ್ಡ್. (2019). ಇಂಟರ್‌ಪ್ರಿಟೇಷನ್ ಆಫ್ ಡ್ರೀಮ್ಸ್. ಜನರಲ್ ಪ್ರೆಸ್, ನ್ಯೂಡೆಲ್ಲಿ. ಪು.ಸಂ.155
2. ಮೇಲಿನದೆ., ಪು.ಸಂ.128.
3. ದೇಜಗೌ. (2019). ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ವಚನಚಂದ್ರಿಕೆ. ಕುವೆಂಪು ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಸಮಗ್ರ ಗದ್ಯಾನುವಾದ). ಡಿ.ವಿ.ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು. ಪು.ಸಂ.363, 364, 365, 366.
4. ಸಿಗ್ಮಂಡ್ ಫ್ರಾಯ್ಡ್. (2019). ಪೂರ್ವೋಕ್ತ., ಪು.ಸಂ.47
5. ಮೇಲಿನದೆ., ಪು.ಸಂ.52
6. ಮೇಲಿನದೆ., ಪು.ಸಂ.196
7. ಚಂದ್ರಶೇಖರ್. ಸಿ.ಆರ್. ನಿರ್ದೇ ಮತ್ತ ಕನಸು. ಸಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು. ಪು.ಸಂ.31
8. ಮೇಲಿನದೆ., ಪು.ಸಂ.24

ಆಕರ ಗ್ರಂಥ

- ಕುವೆಂಪು. (1949). ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಚಂದ್ರಶೇಖರ್. ಸಿ.ಆರ್. ಮನಸ್ಸು ಹಲವು ಚಿಂತನೆಗಳು. ಸಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ದೇಜಗೌ. (2019). ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ವಚನಚಂದ್ರಿಕೆ. ಕುವೆಂಪು ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಸಮಗ್ರ ಗದ್ಯಾನುವಾದ). ಡಿ.ವಿ.ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು. ಪು.ಸಂ.363, 364, 365, 366.
- ಕುಪ್ಪಸ್ವಾಮಿ. ಬಿ. (1964). ಆಧುನಿಕ ಮನಶಾಸ್ತ್ರದ ಪರಿಚಯ. ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿ.ವಿ. ಬೆಂಗಳೂರು.
- ನಟರಾಜ್. ಪಿ. (2013). ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ಸಿಗ್ಮಂಡ್ ಫ್ರಾಯ್ಡ್. (2019). ಇಂಟರ್‌ಪ್ರಿಟೇಷನ್ ಆಫ್ ಡ್ರೀಮ್ಸ್. ಜನರಲ್ ಪ್ರೆಸ್, ನ್ಯೂಡೆಲ್ಲಿ.